

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

/Team plan og samferdsel

Vår dato	23.10.2018
Deres dato	2018-08-08T00:00:00
Vår referanse	18/03311-4
Deres referanse	201801666-9
Vår saksbehandler	Fredrik Dale Refling

Høringssvar til arbeid med nasjonal ramme for vindkraft på land – innspill om viktige regionale interesser. Norges vassdrags- og energidirektorat.

Det vises til brev om høring av arbeid med nasjonal ramme for vindkraft på land, datert 08.08.2018, fra Norges vassdrags- og energidirektorat. Hensikten med høringen opplyses å være for å innhente relevant informasjon av overordnet regional karakter på dette tidspunktet.

Areal

Telemark fylkeskommune har flere regionale planer med retningslinjer som vil være av betydning for arealdisponering i fylket. Disse er tilgjengelig ved <https://www.telemark.no/Planer>. Det henvises spesielt til Regional plan for Fylkesdelplan for Blefjell, Setesdalsheiene (Heiplanen), Regional plan for Hardangervidda, og Regional plan for samordna areal og transport i Telemark og Grenland (ATP Grenland og ATP Telemark).

Regional utvikling

Den regionale klimaplanen er positiv til økt produksjon og bruk av fornybar energi. En av strategien som er foreslått er «Øke distribuert energiproduksjon på lav- og mellomspenningsnivå (sol- og vindenergi).

Planen er nå på høring hos de ulike hovedutvalgene før den kan gå ut på offentlig høring.

Friluftsliv

Etablering av vindkraftanlegg vil kunne ha både positive og negative påvirkninger av allmennhetens bruk av naturen. Adkomstveger vil kunne fungere som tilretteleggingstiltak for å gjøre utmarksområdene mer tilgjengelig, samtidig som selve vindkraftanleggene kan fungere som en «attraksjon» som får folk til å gå på tur.

Samtidig vil slike anlegg ha negative påvirkninger, og føre til arealbeslag med utbygging og inngrep i store sammenhengende naturområder. Dette vil være gjeldende både i anleggsperioden, og ved ordinær drift. Etablering av vindkraftanlegg vil selvsagt påvirke nærområdene, men vil også ha en fjernvirkning der vindkraft skiller seg ut ved å være synlige over store avstander. I tillegg kommer støyselastningen fra anlegget. Det vil selvsagt kunne påvirke «tradisjonelt» friluftsliv, men også næringsbasert/høstingsbasert friluftsliv.

I det videre arbeidet er det svært viktig at man henter inn nødvendig informasjon for å minimere de negative påvirkningene så mye som mulig. Sentralt i dette vil derfor kommunenes kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder være et godt virkemiddel for å unngå utbygging i de definert viktigste områdene. I tillegg til kommunikasjon med kommunene, er det viktig med god dialog med rettighetshaversiden og frivillige organisasjoner.

Hensynet til villreinstammen

Analyseområdene som er definert er ikke i tråd med Hardangerviddaplanen eller Heiplanen. Hardangerviddaplanen er en plan med hovedformål å sikre villreinstammen og samtidig sørge for næringsutvikling i området. Informasjon om denne planen finnes på: <http://www.fylkesdelplan-hardangervidda.no/>. Denne planen involverer 3 fylker og 9 kommuner og er under rullering nå. Heiplanen har samme hovedformål som Hardangerviddaplanen. Informasjon om Heiplanen finnes på: <https://www.telemark.no/Vaare-tjenester/Friluftsliv-og-viltforvaltning/Regionale-planer/Heiplanen3>. Heiplanen involverer 5 fylker og 17 kommuner.

Det er et stadig økende press på arealbruken innenfor de to planene. De største er per i dag hyttebygging, turisme, infrastruktur og kraftproduksjon.

Vi vil ut over hensynet som må tas til villrein i disse områdene påpeke at tilstøtende områder er av betydning for mindre stammer som ikke er gitt samme vern per i dag.

Kulturminner

Vi viser til NVE oppfordring om innspill og innhenting av faglig informasjon av overordnet karakter.

Kulturminner og kulturmiljøer er uerstattelige kilder til kunnskap og opplevelse. De har betydning for menneskers identitet, trivsel og følelse av tilhørighet, og gir steder særpreg og egenart. Kulturminner er derfor ressurser som er med på å skape identitet og attraktive miljøer å leve i, og kan være en ressurs for god samfunns- og næringsutvikling.

Det er et felles samfunnsansvar å ta være på kulturminner og kulturmiljøer for kommende generasjoner. Den viktigste årsaken til tap av kulturminner er et økende utbyggingspress, og for å sikre forutsigbarhet og en best mulig løsning for alle parter det viktig med gode kulturminnefaglige vurderinger tidlig i alle konsesjonsbehandlinger.

Vi presisere at vi ikke vil kunne si oss enig i arealbruk innenfor områdene før vi har hatt konsesjonssøknad til uttalelse og undersøkelsesplikten er oppfylt, jf. lov om kulturminner § 8 fjerde ledd og § 9.

Analyseområder

Formålet med den nasjonale rammen er å bidra til at de beste vindkraftlokalitetene blir valgt når det søkes om konsesjon. Av 43 analyseområder ligger tre soner innenfor Telemark fylkeskommune – områdene 4, 5 og 9.

Et vesentlig element i vurderingen av områdene er fjernvirkningen eventuelle vindkraftlokaliteter vil ha på kulturminner av nasjonal og regional karakter. Viktige kulturmiljøer og landskapsrom bør skånes, og en generell tilbakemelding er at fjernvirkning inn mot landskapsrom må utredes både innenfor og utenfor de definerte analyseområdene.

Et annet element er områder som blir bundet opp og berørt i anleggs- og vedlikeholdsperioden.

Vindkraftlokaliteter etableres i stor grad i områder der det er gjort få tiltak tidligere, og dermed ikke gjennomført registreringer. Det vil derfor være knyttet usikkerhet til kulturminneverdiene innenfor disse områdene.

Vedlagt ligger det filer som viser områder med høy konsentrasjon av automatisk fredete kulturminner. Avgrensingene i kartet er gjort ut i fra registreringer i Askeladden og tettheten av automatisk fredete kulturminner i de berørte områdene. I de markerte områdene og tilstøtende landskapsrom vil utvikling av vindkraftlokaliteter innebære et høyt potensiale for konflikt med kulturminner av nasjonal og regional verdi.

Viktige kulturmiljøer og kulturminner er i stor grad ivaretatt innenfor områder markert med hard og myk eksklusjon. Vi ser likevel behovet for å se på utvidelser av eksklusjoner ut i fra kulturminnehensyn langs de større innsjøene Nisser, Tinnsjø og Fyresvatn og enkelte områder som nå ligger utenfor eksklusjonsområdene. Disse er vist i vedlagte filer. Vi vil spesielt trekke frem to bergmaleri-lokaliteter (Askeladden id 90732 og id 90739) der det bør gjøres en sårbarhetsanalyse knyttet til siktlinjer og fjernvirkning.

Vi viser utover dette vurderingene og henvisninger til lov og forskrift som blir gjort i Riksantikvarens rapport: *TEMARAPPORT KULTURMINNER OG KULTURMILJØER, 7. MAI 2018.*

Unesco

Hva området for Rjukan – Notodden Industriarv (innskrevet på UNESCOs verdensarvliste i 2015) angår, er det virkningen av siktlinjene i randen av buffersonen ved Møsvatn og krysning fra Gaustatoppen ned mot nordre del av Tinnsjøen (område 5) som må hensyn tas. Slik området 5 er definert i dag er det først og fremst «skylinen» av buffersonen som berører spørsmålet knyttet vindkraft i verdensarven». Innenfor buffersonen må det evt. gjøres en sårbarhetsanalyse for vindkraft, der virkningen av en etablering aldri kan gå bekostning av den «fremragende universelle verdien» (OUV) i det industrielle og historiske landskapsrommet som definerer verdensarvverdiene.

Med vennlig hilsen

Fredrik Dale Refling

Fredrik.Dale.Refling@t-fk.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

/Team plan og samferdsel

Vår dato 23.10.2018

Vår referanse 18/03311-4

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Norges vassdrags- og energidirektorat		Postboks 5091, Majorstuen	0301 OSLO
Kopimottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Cato Rasmussen			
Fylkesmannen i Telemark		Postboks 2603	3702 SKIEN
Team areal og samferdsel	Jorid Heie Sætre	Postboks 2844	3702 SKIEN
Team areal og samferdsel	Fredrik Dale Refling	Postboks 2844	3702 SKIEN
Team folkehelse, idrett og friluftsliv	Ole Bjørn Bårnes	Telemark fylkeskommune Postboks 2844	3702 SKIEN
Team næring og innovasjon	Audun Mogen	Postboks 2844	3702 SKIEN
Team næring og innovasjon	Marianne Haukås	Postboks 2844	3702 SKIEN
Team næring og innovasjon	Fredrik Eikum Solberg	Postboks 2844	3702 SKIEN